
Nils Elvander

Industrial Relations – slutkommentar

Mellan åren 1998 och 2000 publicerades tre artiklar i *Arbetsmarknad & Arbetsliv* om utvecklingen inom området "Industrial Relations", skrivna av Nils Elvander. I anslutning till den sista artikeln publicerades två kommentarer till den utveckling som beskrivits, den ena författad av Lena Gonäs (nummer 3, 2000) och den andra av Niklas Bruun (nummer 4, 2000), bägge Arbetslivsinstitutet. Elvanders artikelserie kommer nu att publiceras i en sammanställning, dels på engelska (i Arbetslivsinstitutets rapportserie "Arbetsliv i omvandling"), dels – tillsammans med Gonäs och Bruuns kommentarer – på svenska (där Arbetsmarknadsstyrelsen och Svenska IIRA-föreningen, International Industrial Relations Association är utgivare). I anslutning till detta har Elvander kommenterat inläggen av Gonäs och Bruun, och också tillsänt *Arbetsmarknad & Arbetsliv* sin kommentar.

Till en början vill jag tacka Lena Gonäs (2000) och Niklas Bruun (2000) för deras tankeväckande kommentarer till mina tre artiklar om Industrial Relations (IR). Samtidigt beklagar jag att inga företrädare för de närmast berörda universitetsinstitutionerna hört av sig. Jag hoppas och tror dock att diskussionen om forskning kring arbetsmarknadsrelationer fortsätter i andra former och att den kan ge resultat, bland annat i form av bättre samverkan mellan universitets- och högskoleforskningen och den mera

praktiskt inriktade forskning som bedrivs främst vid Arbetslivsinstitutet.

Lena Gonäs "ser en fara i att poängtera den makroekonomiska dimensionen" och menar att med mitt "angreppssätt" sätter man likhetstecken mellan IR och nationalekonomisk arbetsmarknadsforskning. Men det var ingalunda min avsikt att göra så när jag i min tredje artikel (Elvander 2000b, s 148) skrev om IR-områdets delområden och om den makroekonomiska dimension som vid sidan av könsdimensionen går in i dessa delområden. Tvärtom betonade jag starkt spänningsförhållandet mellan traditionell institutionellt inriktad IR-forskning och den moderna arbetsmarknadsekonomiska forskningen. Jag förespråkar också, i likhet med flera amerikanska och brittiska

Nils Elvander är professor emeritus i statskunskap och arbetsmarknadsrelationer vid Uppsala universitet.

ekonomen, en bättre samverkan mellan dessa forskningsriktningar. Lena Gonäs oroar sig vidare för att nationalekonomerna helt dominerar den arbetsmarknadspolitiska utvärderingsforskningen i Sverige. Även detta är något överdrivet. Visserligen har nationalekonomisk teori och statistiska metoder en dominerande ställning när det gäller utvärdering av arbetsmarknadspolitiska åtgärders effekter på sysselsättning och arbetslöshet etc, men det finns också vid Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) i Uppsala ett antal forskare med statsvetenskaplig kompetens som studerar olika arbetsmarknadsåtgärders implementering ute på fältet.

Slutligen hävdar Gonäs att ”frågan om kön” underskattats i den svenska forskningen om arbetsmarknadsrelationer; dess ”huvudfåra” har varit och är i stort sett ointresserad av könsdimensionen. Det är nog riktigt att den feministiskt inriktade forskningens genusperspektiv inte vunnit någon större anslutning bland arbetsmarknadsforskare. Men därav följer inte att forskningen skulle vara ligkiltig för jämställdhetsaspekter. Tvärtom har könsdimensionen tilldragit sig allt större uppmärksamhet under senare år inom såväl traditionell IR-forskning som arbetsmarknadsekonomisk forskning. Detta gäller Storbritannien och USA¹ och det gäller även Sverige. Som ett exempel härpå kan nämnas att Per-Anders Edin och andra forskare i Uppsala framlagt en rad studier av löneskillnader mellan kvinnor och män.

Nu till några punkter där jag helhjärtat håller med Lena Gonäs. Jag delar hennes uppfattning att den rådande splittringen mellan å ena sidan arbetsorganisatorisk forskning med inriktning på effekter av ny teknik m m och å andra sidan arbetsmarknadsforskning i övrigt bör överbryggas i

stället för att befästas och institutionaliseras, så som nu tycks ske genom den nya forskningsrådsorganisationen. Jag kan också instämma i påpekandet att ordet ”human kapitalförvaltning” som svensk översättning av ”Human Resource Management” är mindre lyckat. I den förbättrade och uppdaterade version av mina tre artiklar i *Arbetsmarknad & Arbetsliv* som jag hoppas snart kunna publicera på engelska i Arbetslivsinstitutets skriftserie ”Arbetsliv i omvandling” har jag använt uttrycket ”Human Capital Development”. Jag har också ersatt institutionell ekonomi med institutionalism – allt i syfte att ge begreppen en så neutral innebörd som möjligt.

Vad Niklas Bruun skriver har jag just ingenting att invända mot. Vi tycks vara eniga om det mesta. Men jag vill erinra om att jag i den avslutande artikeln (Elvander 2000b, s 153, not 3) faktiskt drar en lans för att ersätta det föråldrade begreppet ”Industrial Relations” med ”Labour Market Relations”, alltså arbetsmarknadsrelationer som vi har börjat säga i Sverige. Vad gäller den viktiga fråga som Bruun tar upp om att garantera återväxten inom olika moderämnen för forskning om arbetsmarknadsrelationer vill jag gärna ge några aktuella exempel från Uppsala, som jag kunnat observera på nära håll och som inger vissa förhoppningar om en ljusnande framtid på detta område. För cirka fem år sedan startade en mångvetenskaplig så kallad forskarskola för doktorander med inriktning på arbetsmarknad och arbetsliv. Den möjliggjordes av stora satsningar från samhällsvetenskapliga fakulteten och Arbetslivsinsti-

1. En genomgång av de ledande tidskrifterna under det senaste decenniet, som jag nyligen gjorde för en uppdaterad version av mina artiklar på engelska, gav många belägg härför.

tutet, och den har givit resultat i form av flera doktorsavhandlingar inom olika moder-ämnen och en seminarieverksamhet i tvärvetenskaplig anda. Forskarskolan har nyligen fått en efterträdare genom ett stort mångvetenskapligt projekt kallat "Svensk modell i förändring" med samma typ av finansiering; här samverkar såväl doktorander som seniora forskare från ekonomisk historia, företagsekonomi, nationalekonomi, kulturgeografi och statsvetenskap. Härtill kommer ett nystartat forskningsrådsfinansierat projekt kring de pågående förändringsprocesserna på arbetsmarknaden som leds av fyra framstående professorer från berörda ämnen (inklusive arbetsrätt) och tryggar återväxten genom att engagera ett antal unga forskare som nyligen disputerat. Det kan slutligen nämnas att en växande grupp doktorander och andra yngre forskare på Statsvetenskapliga institutionen sysslar med arbetsmarknadsrelaterad forskning. Allt detta tillsammans vittnar om en stark

ambition inom berörda universitetsinstitutioner att främja forskning om arbetsmarknadsrelationer i en mångvetenskaplig kontext och att med lämpliga medel säkra återväxten på detta viktiga fält.

Referenser

- Bruun N (2000) "Industrial Relations, kunskaps-samhället och forskningen. Några kommentarer till Nils Elvanders artiklar om IR-fältets utveckling" *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg 6, nr 4, s 265–269.
- Elvander N (1998) "Industrial Relations: Från Webbs till Warwick" *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg 4, nr 3, s 171–185.
- Elvander N (2000a) "Industrial Relations i USA" *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg 6, nr 1, s 5–17.
- Elvander N (2000b) Industrial Relations. Internationellt, svenskt, allmänt. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg 6, nr 3, s 139–158.
- Gonäs L (2000) "Industrial Relations på svenska. Några kommentarer till Nils Elvanders artiklar om IR-fältets utveckling" *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg 6, nr 3, s 159–166.